

Kret G.R. Admissibility of hearsay as procedural source of evidence in criminal proceeding. – Article.

The article devoted to research of hearsay as procedural source of evidence. On the basis of analysis of current law and practice of using of such evidence by international courts, described limits of admissibility of hearsay in criminal proceeding.

Keywords: hearsay, admissibility, evidence, procedural source of evidence.

УДК 343.98

Ю.О. Ланцедова

кандидат юридичних наук,
доцент кафедри кримінального
права и процесу
Юридичного інституту
Національного авіаційного
університету

КРИМІНАЛІСТИЧНА І ПРОЦЕСУАЛЬНА СУТНІСТЬ ДОКАЗІВ ТА ПРОЦЕДУРИ РОБОТИ З НИМИ

Застосування криміналістичних засобів протидії правопорушенням має здійснюватися у точній відповідності чинній процесуальній регламентації, особливо з отримання доказів. При цьому сутність доказів та процедуру роботи з ними та їх джерелами регламентують переважно ст. 84 «Докази» та ст. 93 «Збирання доказів» КПК України, в редакції яких О. С. Тунтула знайшла 23 суттєвих недоліки з правової регламентації процедури отримання доказів та іншої роботи з їх джерелами, що зводилися до вкрай неточному визначенню сутності доказів без відображення їх базисних властивостей, наданні права отримання доказів будь-кому зі сторін кримінального провадження, а, значить, не тільки захиснику, а й, по суті, малолітній та неосудній особі та ін. [1, с. 15-22]. Викладені обставини спонукали О. С. Тунтулу використати результати дисертаційних досліджень С. А. Кириченка та автора у частині уточнення сутності і вичерпного переліку основних та

додаткових властивостей доказів у кримінальному провадженні, а також процедури роботи з особистісними і речовими джерелами антикримінальних відомостей [2, с. 6; 3, с. 77-190].

З урахуванням цього з'явилася об'єднана редакція ст. 84 та ст. 93 КПК України, яка не без підстав претендувала вже на вичерпне та найбільш обгрунтоване врегулювання сутності та властивостей і джерел доказів і проблеми суб'єктів, порядку і дій з отримання доказів та форм представлення, оцінки і використання такого роду відомостей у кримінальному провадженні.

Основою на цих новітніх підходах, автор пропонує удосконалену редакцію даної статті нового Кодексу антикримінального судочинства, подальша наукова апробація якої і складає мету даного наукового дослідження. При цьому не буде зайвим нагадати, що поява нової назви кодексу як власне антикримінального судочинства містить в собі більш чітке розуміння того, що дана процедура і криміналістичні засоби, що в ній застосовуються, не є кримінальними, як це може здатися у контексті існуючої назви цього судочинства «кримінальним провадженням» та у порівнянні її із висловами «кримінальне угруповання», «кримінальна країна» тощо [2, с. 171], а, навпаки, спрямована на протидію кримінальним правопорушенням.

Статтю «Докази, їх властивості, джерела, суб'єкти, порядок та дії з отримання і форми їх представлення, оцінки і використання» в новому Кодексі антикримінального судочинства варто представити у такій редакції:

1. Доказом є будь-які відомості про факт (зовнішній або внутрішній прояв ознак або властивостей людини та її діяння або речового джерела, чи події, у т.ч. явища) в цілому або про його окрему сторону, що отримані від особистісного джерела або за допомогою дослідження трасосубстанції чи вивчення документа, і яким притаманна єдність таких їх базисних юридичних властивостей, як значимість, допустимість, законність і доброякісність, а також таких базисних юридичних властивостей сукупності доказів, як їх узгодженість і достатність.

2.1. **Значимими** є відомості, за допомогою яких можна підтвердити

чи спростувати факт (обставину) базисного, спеціального чи часткового предмету доказування або доказовий факт як проміжну тезу цього предмету доказування.

2.2. **Законними** – відомості, що отримані у передбаченому даним Кодексом порядку, у т.ч. без застосування обману, погроз або насильства чи без іншого істотного порушення правового статусу соціосуб'єкта.

2.3. **Допустимими** – заздалегідь правдиві відомості, які отримані від відомого та доступного перевірці джерела, коли недопустимими є:

2.3.1. Заздалегідь неправдиві відомості, за винятком:

- справ про дачу заздалегідь неправдивих показань чи експертного висновку;

- незаздалегідь неправдиві відомості, поява яких виникла через відсутність в особистісного джерела певних спеціальних знань, навичок або внаслідок дистанційних, метеорологічних, фізіологічних, інших особливостей умов сприйняття ним відповідних фактів, обставин, коли встановлення такого роду причин має значення для ухвалення певного процесуального рішення в антикримінальній справі чи для її правильного вирішення;

2.3.2. Відомості, що спрямовані на обґрунтування:

- положення правового акту;

- загальновідомого або преюдиціального факту, який, однак, може бути використаний безпосередньо при ухваленні рішень поряд із доказами;

- паранормального явища, тобто такого, яке суперечить відомим законам природи або не може бути ними пояснене.

2.4. **Доброякісні** – відомості, які не мають змістовних суперечностей і дають можливість зробити однозначний висновок, а також отримані за відсутності істотних порушень визнаної методики чи без використання невизнаної в установленому порядку методики.

2.5. **Узгодженою сукупністю доказів** є така їх сукупність, в якій один доказ не суперечить іншому, а існуюча суперечність може бути усунута наведенням аргументів правдивості одного доказу і неправдивості іншого доказу.

2.6. **Достатньою сукупністю доказів** – така їх сукупність, яка може

сформувати у головного суб'єкта антикримінального судочинства однозначне внутрішнє (без зовнішніх факторів впливу) переконання в можливості ухвалення на цей момент певного проміжного або остаточного процесуального рішення в справі.

3. Докази мають право отримувати слідчий (у т.ч. прокурор, керівник органу досудового розслідування) і суддя (колегія суддів), а в порядку виключення, передбаченого ч. 4 цієї статті, – експерт та ординист, шляхом проведення де-факто слідчих дій: 1) оформлення явки з повинною про скоєння діяння злочину; 2) отримання усної заяви або письмового повідомлення про вчинений злочин чи про його підготовку; 3) затримання і допиту переслідуваного; 4) допиту особистісного джерела; 5) очної ставки між особистісними джерелами; 6) пред'явлення обвинувачення і допиту обвинуваченого; 7) перевірки та/чи уточнення показань переслідуваного, потерпілого чи свідка на місці діяння; 8) експерименту з названими особистісними джерелами і без них; 9) пред'явлення для звичайного, зустрічного чи групового впізнання переслідуваного, потерпілого, свідка, іншого особистісного джерела, трасосубстанції, документа; 10) обстеження (огляду, особистого дослідження) місця діяння, місцевості, приміщення, транспортного засобу, трупа людини, тіла живої людини, іншої трасосубстанції, у т. ч. й документа з ознаками речі; 11) ексгумації трупа людини; 12) вивчення документа; 13) обшуку приміщення, місцевості, транспортного засобу, особистісного джерела; 14) виїмки трасосубстанції, документа; 15) накладення арешту на кошти, інше майно і передачу його на зберігання; 16) контролю засобів зв'язку; 17) оголошення розшуку обвинуваченого, підсудного; 18) отримання зразків на експертизу, а також аналогічних де-факто судових дій.

4. Якщо процес отримання доказів вимагає залучення спеціальних знань, то з цією метою призначається головним суб'єктом і проводиться експертом експертиза, а коли для цього необхідно провести де-факто негласні заходи – призначається головним суб'єктом і виконується ординистом відповідне ординистичне завдання.

5. Обстеження (огляд, особисте дослідження) місця діяння, а з

санкції прокурора і будь-яка інша з названих де-факто процесуальних дій (слідчих, судових, експертних) може бути проведена до внесення повідомлення про реальне чи ймовірне макроправопорушення, яке готується, триває чи вже скоєне, в Єдиний реєстр досудових розслідувань, якщо без цього не можна отримати достатню та узгоджену сукупність доказів про наявність чи відсутність у діянні ознак певного макроправопорушення або про обставини, що виключають провадження по антикримінальній справі.

6. Речові джерела (трасосубстанції, документи) можуть потрапити у володіння головного суб'єкта антикримінального судочинства й через витребування чи у разі добровільної видачі й отримання їх від будь-яких фізичних та юридичних осіб, але отримання доказів можливе через дослідження трасосубстанцій або/та вивчення документів у межах де-факто процесуальних дій (слідчих, судових, експертних).

7. Допомогу головному суб'єкту антикримінального судочинства в отриманні доказів мають право надавати будь-які фізичні та юридичні особи, у т. ч. представники сторони захисту чи обвинувачення, через: 7.1) добровільну видачу тих значущих для антикримінальної справи речових джерел (трасосубстанцій, документів), які знаходяться в їхньому володінні; 7.2) повідомлення про вірогідне або реальне місцезнаходження того матеріального об'єкта чи особи, які можуть виступити у даній справі відповідно як речове або особистісне джерело; 7.3) якщо вони стали суб'єктом антикримінального судочинства, то шляхом постановки питань чи заяви клопотання з корегування безпосередньо процесу отримання такого роду відомостей і відповідної процедури провадження.

8. Слідчий представляє докази (надає суб'єктам антикримінального судочинства можливість сприйняти сутність та ознаки такого роду відомостей і порядок їх отримання) у формі протоколу де-факто слідчої дії, суддя чи колегія суддів – журналу судового засідання, експерт чи комісія експертів – висновку експертизи, та у передбачених кодексом випадках чи за вказівкою ініціатора дослідження – й протоколу експертизи, а узагальнююча оцінка і використання такого роду відомостей здійснюються суб'єктами антикримінального судочинства у передбачених кодексом випадках у формі: 1) постанови про надання

вказівок виконати процесуальні дії (негласні заходи); 2) постанови про доручення іншому суб'єкту виконати процесуальні дії (негласні заходи); 3) постанови дізнавача, слідчого, прокурора чи судді (колегії суддів) про направлення антикримінальної справи; 4) постанови про усунення порушень закону, причин та умов, що сприяли вчиненню злочину, паразлочину, квазізлочину чи квазіпаразлочину; 5) постанови дізнавача, слідчого чи прокурора про прийняття у передбачених кодексом випадках іншого, а постанови судді (колегії суддів) – проміжного процесуального рішення; 6) обвинувального, виправдувального чи нейтрального (щодо причетного) вироку; 7) ухвали судді (колегії суддів) про інше остаточне вирішення антикримінальної справи; 8) клопотання зацікавленої особи про прийняття дізнавачем, слідчим, прокурором, суддею певного процесуального рішення; 9) скарги даної особи на діяння, у т. ч. рішення, названих суб'єктів; 10) постанови прокурора про перегляд судового рішення у порядку апеляції; 11) апеляції інших уповноважених кодексом суб'єктів; 12) постанови прокурора про перегляд судового рішення у касаційному порядку; 13) касаційної скарги інших уповноважених кодексом суб'єктів; 14) постанови прокурора про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами

Висновки: Впровадження викладеної редакції статті кодексу про докази, їх властивості і джерела та дії і інший порядок з отримання і форми представлення, оцінки та використання такого роду відомостей очікує як антикримінальне, так й інші види судочинства, а разом з цим й криміналістика, яка має застосовувати свої засоби протидії правопорушенням в межах регламентації, розробленої відповідними процедурними юридичними науками.

Література

1. Тунтула О. С. Сутність і класифікація дій з отримання та форм оперування доказами в антикримінальному судочинстві: монографія / [О. С. Тунтула, Ю. О. Ланцедова, Т. О. Коросташова] ; за наук. ред. проф. О. А. Кириченка. – Миколаїв: Вид-во ЧДУ, 2013. – 164 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.chdu.edu.ua/index.php?page=yuridichniy>.

2. Кириченко С. А. Сутність і класифікація доказів та їх джерел у кримінальному судочинстві; генеза і можливості удосконалення: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: спец.

12.00.09 «Кримінальний процес і криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Сергій Анатолійович Кириченко; КПУ. – Запоріжжя, 2009. - 21 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.chdu.edu.ua/index.php?page=yuridichniy>.

3. Ланцедова Ю. О. Сутність і послідовність роботи з особистісними і речовими джерелами доказів у кримінальному судочинстві: дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.09 «Кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність» / Юлія Олександрівна Ланцедова; ХНУВС. – Харків, 2009. - 229 с. [Електронний ресурс] – Режим доступу:

<http://www.chdu.edu.ua/index.php?page=yuridichniy>.

Анотація

Ланцедова Ю. О. Криміналістична і процесуальна сутність доказів та процедури роботи з ними. – Стаття.

У відповідній статті нового Кодексу антикримінального судочинства розкрито сутність доказів та їх базисних основних і додаткових властивостей. Запропоновано варіант вирішення проблеми суб'єктів отримання доказів та допоміжну роль у цьому всіх інших осіб. Дано вичерпний перелік слідчих, судових та експертних дій з отримання доказів та форм їх представлення, оцінки і використання в антикримінальному судочинстві.

Ключові слова: докази та їх властивості в антикримінального судочинстві, суб'єкти отримання доказів, слідчі, судові та експертні дії з отримання доказів, форми представлення, оцінки і використання доказів.

Аннотация

Ланцедова Ю.А. Криминалистическая и процессуальная сущность доказательств и процедуры работы с ними. – Статья.

В соответствующей статье нового Кодекса антикриминального судопроизводства раскрыта сущность доказательств и их базисных основных и дополнительных свойств. Предложено вариант решения проблемы субъектов получения доказательств и вспомогательную роль в этом всех других лиц. Дан исчерпывающий перечень следственных, судебных и экспертных действий по получению доказательств и форм их представления, оценки и использования в антикриминальном судопроизводстве.

Ключевые слова: доказательства и их свойства в антикриминальном судопроизводстве, субъекты получения доказательств, следственные, судебные и экспертные действия по получению доказательств, формы представления, оценки и использования доказательств.

Summary

Lantsedova Y.A. The criminalistics and the proceedings nature of the evidence and of the procedure to work with them. – Article.

Disclosed the relevant article of the new Code of the anticriminal proceedings of evidence reveals the essence and basis of basic and advanced properties. Proposed solution to the problem of subjects obtaining evidence and a supporting role in this of all others. Given an exhaustive list of investigative, judicial and expert actions to obtain evidence and the forms of their of submission, evaluation and use in anticriminal proceedings.

Keywords: the evidence and their properties in the anticriminal proceedings, the subjects of obtaining of the evidence, the investigative, judicial and expert steps to obtaining of the evidence, the forms of the presentation, evaluation and use forms of the evidence.

УДК 343.13

А.М. Мартинців

здобувач кафедри кримінального
права, процесу і криміналістики
Прикарпатського юридичного
інституту Національного
університету
«Одеська юридична академія»

ПОНЯТТЯ ГРОШОВОГО СТЯГНЕННЯ ЯК ЗАХОДУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Враховуючи те, що заходи забезпечення кримінального провадження обмежують права та свободи громадян (в тому числі і конституційні – недоторканість житла, таємницю листування, телефонних розмов, телеграфної та іншої кореспонденції, банківських вкладів, свободу пересування тощо), закон піддає процедуру їх застосування детальній регламентації.

Зважаючи на вимоги кримінально-процесуальної форми, необхідність дотримання принципу законності, вивчення питань, що стосуються обрання, зміни та скасування заходів забезпечення кримінального провадження є запорукою успішної та ефективної роботи органів досудового розслідування, дотримання прав громадян та